

Кізілова Д. О.,
студентка соціально-гуманітарного факультету,
Бердянський державний педагогічний університет
науковий керівник – **Мельнікова Ю. О.,**
кандидат філологічних наук, доцент
Бердянський державний педагогічний університет

ІНКЛЮЗИВНА ЛІТЕРАТУРА ЯК СПОСІБ ПОРОЗУМІННЯ «РІЗНИХ»

Література – незалежно від сфери свого застосування і впливу – має виховну функцію. Як мистецтво, вона дає можливість відчувати і щастя, і біль та страждання людини, знайомить читачів з героями у ситуаціях, прихованих від загалу, ілюструє вади суспільства. Що ми маємо на увазі тоді, коли кажемо «суспільство»? Це різноманітність в усіх її проявах: від поглядів, переконань, способу суспільного вираження думок та емоцій до стереотипів, що здатні руйнувати життя.

Саме слово «література» насправді вчить іще й сприйняттю світобудови, тому, що і як функціює, що особливо яскраво можна помітити у сфері людських стосунків. Ці відносини насправді є основою історичних подій. До прикладу, розпалювана релігійна нетерпимість ставала причиною хрестових походів у добу Середньовіччя, а сури Корану кажуть, що дружиною може бути «невільниця, захоплена вами», і саме цей дозвіл привів до влади Роксолану, а з нею і жіночий султанат [4, 71].

Зважаючи на величезне значення літератури для формування та підтримки суспільних настроїв, а також із поширенням у всьому світі прагнень до відкритості та безумовного толерантного ставлення до особистості, вагому роль відіграє інклюзивна література. Про кого, для кого та які явища охоплює такий напрямок? Згідно із визначенням О. Осмолоської: «це література, орієнтована на реалізацію дотримання прав осіб з інвалідністю та формування позитивного сприйняття інвалідності та особистої різноманітності» [3]. На нашу думку, це передбачає:

- опис життя та внутрішнього світу осіб із особливими потребами, що сприяє розумінню і спонукає до толерантного ставлення, передусім звертає увагу на особистісні характеристики людини, а не на її приналежність до певної групи суспільства;

- література для осіб із особливими освітніми потребами (книги і підручники, надруковані шрифтом Брайля, тактильні книги, тобто література, яка «знімає» обмеження у сприйнятті інформації, тим самим забезпечуючи рівність прав для усіх громадян).

Неможливим є формування толерантного ставлення суспільства до того чи до тих, чия група не представлена у цьому ж суспільстві. Отже, для досягнення цієї мети необхідне включення таких осіб у суспільне життя. Одним із таких кроків в Україні є запровадження реформи Нової української школи (НУШ), серед функцій якої є включення дітей із особливими освітніми потребами. Це і виконує головне прагнення інклюзії: рівні права та можливості для кожного.

До прикладу, рекомендована до вивчення Міністерством освіти і науки України у середній ланці НУШ література за своїм ідейним та тематичним спрямуванням утверджує загальнолюдські цінності, серед яких виділяє також теми інакшості. Як-от расової і національної різноманітності, поваги до людини (у творі Гаррієт Бічер-Стоу «Хатина дядька Тома»), ідеї рівності (у романі Джона Бойна «Хлопчик у смугастій піжамі»), психологічні особливості сліпої від народження дитини і пошуку нею свого місця у світі (у творі В. Короленка «Сліпий музикант»), огляди священних книг людства (Біблія, Коран), також порушується тема інакомислення (у повісті-притчі Річарда Баха «Чайка Джонатан Лівінгстон») тощо [2, 18; 31; 43].

Вважаємо, що НУШ виховує гідне сприйняття людських особливостей не лише у школярів, адже присутність інакшості та демонстрація адекватного, правильного сприйняття та ставлення до неї і є запорукою розвитку толерантності.

Одним із яскравих творів інклюзивної літератури є комікс «Blindman» авторства В. Гавриша та А. Беницького. У коміксі йдеться про людину із вадою зору, сюжет розгортається навколо сприйняття цією людиною світу через тактильні відчуття звукових хвиль. Ілюстративний матеріал тут представлено у край оригінально: у книжковій версії аркуші об'ємні, а сам текст – це поетичні рядки, надруковані шрифтом Брайля; виставкова версія коміксу представлена у чотирьох гіпсових рельєфах і вишивці на довгому шматку тканини, що імітує тонкий шар звукових коливань на стіні. Таке оформлення не тільки знайомить читача із життям людини з особливими потребами, відкриває таємниці внутрішнього світу героя, а й стає доступним для осіб із такими вадами.

Твір був представлений на міжнародному фестивалі коміксів Fumetto Швейцарії і став одним із десяти кращих робіт події. А в Україні «Blindman» був експонатом виставок The Naked Room та мав підтримку Українського культурного фонду [1].

Україна, як і більшість держав світу, не визначає ані панівної, ані однієї офіційно визнаної релігії, проголошуючи свободу віросповідання у найвищому нормативно-правовому акті – Конституції. Право на мирні зібрання, свободу слова та вираження поглядів реалізується у Маршах

рівності (ЛГБТ-прайд) – акції, метою яких є утвердження прав та свобод людини, а також права на недоторканність особистого життя.

Усі ці зусилля, зароджені і вмотивовані авторами саме інклюзивної літератури, стають запорукою побудови насправді інклюзивного суспільства із гідними комунікаційними навичками, які також формуються на основі розуміння іншої людини.

Література

1. Виставка «Blindman» *Події.* URL: <https://www.americahousekyiv.org/events/2020/1/23/-blindman> (дата звернення: 05.09.2024).
2. Зарубіжна література 6-9 класи. Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. Наказ Міністерства освіти і науки України від 03 серпня 2022 року № 698. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/2022/08/15/navchalna.programa-2022.zarubizhna.literatura-6-9.pdf> (дата звернення: 05.09.2024).
3. Осмолівська О. «Інклюзивна література» – забаганка чи необхідність? URL: <https://blog.liga.net/user/oosmolovska/article/22995> (дата звернення: 05.09.2024).
4. Протеро С. Вісім релігій, що панують у світі: чому їхні відмінності мають значення / пер. Пунько В. Київ, 2024. 464 с.

Косінова О.М.

кандидат філологічних наук

Чернігівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти ім. К. Д. Ушинського

МОТИВ ХВОРОБИ У ТВОРАХ УКРАЇНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ: ІНТЕРМЕДІАЛЬНИЙ АСПЕКТ (НА МАТЕРІАЛІ ПОВІСТІ В. КОРОЛЕНКА «СЛІПИЙ МУЗИКАНТ»)

На початках історії первісне мистецтво було синкретичним. Взаємний інтерес музики і слова продовжував зберігатися протягом століть, а вепоху романтизму проявився яскравіше, з'явилося поняття «музичності творів». Ще в трактатах Августина і Кассіодора бачимо зацікавленість місцем поезії у системі мистецтв і взаємодією поезії і музики (Д. Гарріс, Т. Туайнінг, М.-П. Гі де Шабанон), про вивільнення лірики від зовнішнього впливу музики читаємо у праці «Про музичну поезію К.-Г. Краузе». Про те, що лірика пов'язана з «музикою не зовнішніми узами, а внутрішніми, писали Ф.Й.В. Шредер, Й.Г. Зульцер, а